

Stanowisko *Sympetrum pedemontanum* (O.F. MÜLLER in ALLIONI, 1766) na Wysoczyźnie Kaliskiej (Południowa Wielkopolska)

Site of *Sympetrum pedemontanum* (O.F. MÜLLER in ALLIONI, 1766) in the Wysoczyzna Kaliska (Southern Wielkopolska)

Przemysław ŻURAWLEW¹, Tomasz PIECUCH²

¹ Kwileń 67a, 63-313 Chocz; email: grusleon@gmail.com

² ul. Kasprzaka 4, 63-820 Piaski; e-mail: amoni@wp.pl

Abstract. In the note the information about the site of *Sympetrum pedemontanum* (O.F. MÜLLER in ALLIONI, 1766) located at the Obra Canal near Talary (UTM: XT45) in southern Wielkopolska is given. The site is situated in the Południowowielkopolska Lowland macroregion, at north-eastern edge of the Wysoczyzna Kaliska mesoregion. Material: 17.07.2009 – 1♂ teneral, 2.08.2012 – 1♂ adult and 1♂ teneral. After 1990 in south-western Poland this species was recorded only in 10 squares of UTM, and before – in 22 ones. Probably this reflects the rarity of this species in this part of Poland because the species has not been noted near Ostrów Wielkopolski, Gostyń and Pleszew. On the other hand, it was once observed near Wieruszów in the years 2007–2102. In the area of the Wysoczyzna Kaliska species has not been previously recorded.

Key Words: dragonflies, Odonata, *Sympetrum pedemontanum*, record, Poland.

O szabłaku przepasanym *Sympetrum pedemontanum* (O.F. MÜLLER in ALLIONI, 1766) istnieje bardzo niewiele informacji z Polski południowo-zachodniej. Gatunek ten zasiedla drobne, wolno płynące cieki, takie jak strumienie, małe rzeki, rowy, kanały, często przy kompleksach stawów. Niekiedy jest spotykany nad jeziorami, w żwirowniach, na mokradłach i torfowiskach niskich, a nawet sfagnowych (BERNARD i in. 2009).

Podczas prowadzenia obserwacji przyrodniczych stwierdzono ten gatunek nad Kanałem Obry koło miejscowości Talary (UTM: XT45, gmina Piaski, powiat gostyński, województwo wielkopolskie). Teren ten leży w makroregionie Nizina Południowowielkopolska, na północno-wschodnim skraju mezoregionu Wysoczyzna Kaliska (KONDRACKI 2000). Po raz pierwszy zanotowano 17 VII 2009 – 1♂ teneralnego, a 2 VIII 2012 – 1♂ w pełni wybarwionego i 1♂ teneralnego. Obserwacje udokumentowane są fotograficznie. Kanał Obry i nieznaczne rowy melioracyjne znajdujące się koło wymienionej miejscowości prawdopodobnie spełniają wymogi siedliskowe dla tego szabłaka, o czym świadczy zanotowanie gatunku na przestrzeni kilku lat. Należy jednak podkreślić, iż dokładnie nie wiadomo gdzie odbył się rozwój obserwowanych osobników.

Kanał Obry w okolicach miejscowości Talary ma szerokość do 3 m i w zależności od pory roku może mieć od 1 do 2 m głębokości. Jest dobrze utrzymany i brak nad nim zarośli i krzewów. W czasie roztopów, kiedy poziom wody jest wysoki, często zalewane są okoliczne łąki. Szerokość pasów łąk po obu stronach kanału wynosi po około 200–300 m, choć są miejsca gdzie łąki zamieniane są na pola uprawne. Rowów melioracyjnych w okolicy jest niewiele.

Rzeka Obra posiada bardzo skomplikowany system rzeczny, który w uproszczeniu

przedstawia się następująco: źródła rzeki leżą na Wysoczyźnie Kaliskiej na południe od Jarocina. Od źródeł do tzw. Wężła Bonikowskiego Obra płynie zasadniczo jako jeden ciek. Krótki naturalny odcinek górnego biegu Obry kończy się za Jaraczewem, w miejscu połączenia z Kanałem Obry, którego początek nie leży w ciągu rzeki Obry. Stąd rzeka płynie sztucznym kanałem do tzw. Wężła Bonikowskiego, przepływając przez Gostyń, Stankowo, Żelazno, Wieszkowo, Krzywiń i Kościan – odbierając po drodze wody zlewni Rowu Wysocko. Poniżej Krzywinia kanał nazywa się Kanałem Kościańskim, a powyżej Kanałem Obry. Powyżej Krzywinia odgałęzia się boczny Kanał Wonieść. Kanały łączą się ponownie około 3 km na północny zachód od wsi Gryżyna. W Wężle Bonikowskim, 3 km za Kościanem, następuje rozdzielenie wód – część kierowana jest bezpośrednio do Warty (na północ) przez Kanał Mosiński, część płynie na zachód stanowiąc początek Kanałów Obry (pl.wikipedia.org/wiki/Obra_(rzeka)). System rzeczny Obry i jej kanałów nie był badany po względem odonotologicznym, wysoce prawdopodobne jest występowanie tu *Sympetrum pedemontanum* na większej liczbie stanowisk.

Wcześniej nie wykazano tego gatunku na terenie Wysoczyzny Kaliskiej. Po roku 1990 w Polsce południowo-zachodniej odnotowano szablaka przepasanego jedynie w 10 kwadratach UTM, a przed rokiem 1990 dodatkowo w 22 innych kwadratach UTM (BERNARD i in. 2009). Świadczy to prawdopodobnie o rzadkości tego gatunku w tej części Polski. Poparciem tego wniosku mogą być obserwacje poczynione nad ważkami w Południowej Wielkopolsce i na ziemi wieluńskiej. Nie znaleziono tego gatunku pomimo prowadzenia intensywnych badań odontologicznych w rejonie Ostrowa Wielkopolskiego (MUSIAŁ 1972; DOLATA inf. listowna), Gostynia (WENDZONKA 2000; WENDZONKA inf. listowna) i Pleszewa (ŻURAWLEW w druku). Z kolei w okolicach Wieruszowa w latach 2007–2012 zanotowano go tylko jeden raz (ŻURAWLEW i in. 2010; PAWLAK inf. listowna).

Dziękujemy Jackowi WENDZONCE za uwagi do tekstu, a Adamowi STANKOWSKIEMU za informacje o siedliskach występujących nad Kanałem Obry koło Talarów.

Piśmiennictwo

- BERNARD R., BUCZYŃSKI P., TOŃCZYK G., WENDZONKA J. 2009. Atlas rozmieszczenia ważek (Odonata) w Polsce. Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań.
- KONDRACKI J. 2000. Geografia regionalna Polski. PWN, Warszawa.
- MUSIAŁ J. 1972. Ważki (Odonata) południowej Wielkopolski. Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią, seria C – Zoologia, 25: 69–81.
- pl.wikipedia.org/wiki/Obra_(rzeka)
- WENDZONKA J. 2001. Ważki (Odonata) okolic Gostynia (Południowa Wielkopolska). Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią, seria C – Zoologia, 48: 29–39.
- ŻURAWLEW P., PAWLAK S., DOLATA P.T. 2010. Dane o występowaniu szablaka południowego *Sympetrum meridionale* (SÉLYS, 1841) i szablaka przepasanego *S. pedemontanum* (O.F. MÜLLER in ALLIONI, 1766) w Południowej Wielkopolsce i na ziemi wieluńskiej. Odonatrix, 6(1): 30–32.
- ŻURAWLEW P. w druku. Ważki (Odonata) pogranicza Wysoczyzny Kaliskiej i Równiny Rychwalskiej (Wielkopolska). Odonatrix, 9(2).